

Migracions i Ciutadania

Codi: 43148
Crèdits: 12

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313769 Antropologia: Recerca Avançada i Intervenció Social	OT	0	A

Professor de contacte

Nom: Hugo Valenzuela García

Correu electrònic: Hugo.Valenzuela@uab.cat

Equip docent

Silvia Carrasco Pons

Maria Montserrat Clua Fainé

Jorge Grau Rebollo

Balint Abel Beremenyi

Josep Lluís Mateo Dieste

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

Aquest mòdul forma part de l'especialitat E2 "Espais i relacions transnacionals"; pretén la formació sobre els principals conceptes i teories explicatives de les migracions, l'exclusió i inclusió, minories i ciutadania. Desenvolupament d'una perspectiva d'anàlisi comprensiva, comparativa i crítica en l'abordatge de aquestes temàtiques. Específicament, s'aprofundeix en el camp de les migracions i l'educació a partir d'estudis etnogràfics i comparatius, les característiques del Magreb i del seu específic procés migratori i de la població romaní i l'anàlisi de les nocions d'identitat, nació i ciutadania a partir dels diferents tipus de discursos.

Objectius:

- Identificar i descriure els principals conceptes i teories explicatives de les migracions i la ciutadania
- Analitzar els models principals, els reptes i tendències en gestió de la immigració i la diversitat, i alguns dels debats implicats en relació a la ciutadania
- Desenvolupar una perspectiva d'anàlisi comprensiva, comparativa i crítica sobre els fenòmens estudiats
- Analitzar fenòmens migratoris i situacions d'exclusió en relació a àmbits temàtics i àrees etnogràfiques específiques

Competències

- Conèixer els desenvolupaments epistemològics i metodològics relatius a la recerca en antropologia i a la intervenció social en contextos de diversitat cultural.

- Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, duna manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
- Fer recerca etnogràfica i teòrica sobre qüestions antropològiques vinculades amb les identitats i les transnacionalitats.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina per a analitzar contextos etnogràfics específics.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca
- Utilitzar amb eficàcia les tecnologies de la informació i de la comunicació en la recollida, l'elaboració i la transmissió de coneixement.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar el context històric i cultural d'una orientació teòrica o una teoria antropològica.
2. Analitzar exemples específics de fenòmens transnacionals i els seus contextos etnogràfics específics.
3. Aplicar els coneixements adquirits i resoldre problemes en contextos etnogràfics particulars
4. Combinar de forma original les idees, fruit de la possessió i comprensió dels coneixements adquirits, en treballs d'investigació d'antropologia i intervenció social.
5. Diferenciar els conceptes teòrics, els conceptes propis de la cultura de l'antropòleg i els conceptes propis de la cultura que s'estudia.
6. Escollir els arguments adequats en les presentacions orals i escrites i justificar-los amb claredat i precisió, de forma apropiada per al context i valorant les aportacions d'altres persones.
7. Estudiar les relacions que estableixen els grups amb els hàbits culturals dels seus llocs d'origen.
8. Identificar els factors principals que intervenen en els processos migratoris i/o de mobilitat. Identificar els factors principals que intervenen en els processos migratoris i/o de mobilitat.
9. Identificar situacions socioculturals particulars i la seva relació amb fenòmens globals en investigacions antropològiques específiques.
10. Reconèixer i fer servir les tecnologies de la informació i de la comunicació d'acord amb el context etnogràfic de recerca o d'intervenció triat.

Continguts

El mòdul es divideix en 5 blocs temàtics:

1. Migracions, minories i educació

[Prof. Responsable: Dra. Silvia Carrasco] (11 sessions, 22 hores)

1. Els fills de la immigració internacional i les condicions d'integració social i educativa. Models teòrics i tradicions d'investigació socioantropològica sobre migracions, mobilitat i educació
2. Enculturació, socialització i entorn d'aprenentatge: comparació internacional i relacions interculturals en contextos d'immigració
3. Vinculació, desvinculació i construcció de la identitat i la diferència en l'escola primària
4. Processos de minorització i experiència escolar: el cas de la immigració marroquina i l'Islam
5. Processos de minorització i experiència escolar: debats entorn del cas del poble gitano en l'Europa actual
6. Processos de minorització i experiència escolar: el cas de la immigració rumanesa
7. Del gènere a la interseccionalitat. Investigacions sobre joventut i immigració
8. Projectes comparatius recents sobre migracions i polítiques educatives
9. Investigació etnogràfica, migracions i educació a Catalunya: projectes en curs I
10. Investigació etnogràfica, migracions i educació a Catalunya: projectes en curs II

2. Migracions marroquines a Europa: entre dues ribes

[Prof. Responsable: Dr. Josep Lluís Mateo] (6 sessions, 12 hores)

1. Repensant la història migratòria: del colonialisme als Gastarbeiter
2. L' emigració cantada: les cançons com a font d'anàlisi
3. Viure a Europa, casar-se al Marroc
4. Barbes, vels i la reconstrucció cultural
5. El cos transnacional: dimonis a ambdós costats de l'Estret

3. Poblacions romanís a Europa: patrons d'exclusió i dilemes d'inclusió

[Prof. Responsable: Dr. Ábel Bereményi] (4 sessions, 8 hores)

1. Dilemes de polítics, tècnics i investigadors per a comprendre les causes, les formes i els efectes de l'exclusió social que pateixen les poblacions romanís (gitanes) en les societats europees del nostre segle
2. Debats entorn de la qüestió de qui són els Roma, vinculats a nocions com etnicitat, cultura, classe social o nació
3. Recerques sobre les diverses formes d'exclusió més o menys visibles (exclusió residencial, del mercat laboral, del sistema educatiu, etc.)
4. Discussió entorn de conceptes com el de reconeixement, redistribució, empoderament i participació activa des d'una perspectiva de propostes polítiques així com a través d'avaluacions de polítiques públiques
5. Presentació de treballs etnogràfics realitzats sobre poblacions romanís a l'Estat espanyol que es centren en els desafiaments metodològics, conceptuals i les seves implicacions polítiques i ètiques

4. Identitats i ciutadania: discursos d'inclusió i exclusió en el món contemporani

[Prof. Responsable: Dra. Montserrat Clua] (6 sessions, 12 hores)

1. Identitat - nacionalitat - ciutadania: discursos i pràctiques d'inclusió i exclusió en la globalitat transnacional
2. El concepte d'identitat en la modernitat occidental
3. La construcció de les races i el racisme
4. De l'araç a l'ètnia; del racisme a l'etnicitat i la xenofòbia
5. La nació, el nacionalisme i l'Estat-nació modern

5. Antropologia audiovisual

[Prof. Responsable: Dr. Jordi Grau] (7 sessions, 14 hores)

1. L'antropologia audiovisual i el seu estudi: qüestions teòriques generals
2. El text audiovisual. La inserció de productes audiovisuals en projectes d'investigació
3. Etnografia i documental
4. L'àmbit de la ficció. Reflexes i refraccions
5. Exemples d'investigació combinant documental etnogràfic, film de ficció i etnografia. Tecnologies audiovisuals per a l'investigació antropològica: nous formats i suports

6. Seminario (A det.)

(2 sessions, 4 hores)

Metodologia

- Classes magistrals/expositives
- Lectura i anàlisi d'articles / informes d'interès
- Presentació/exposició oral de treballs
- Debats
- Estudio personal

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals/ expositives	70	2,8	1, 2, 5, 7, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Presentació/ exposició oral de treballs/debats	70	2,8	3, 4, 6, 10
Tipus: Autònomes			
Elaboració de treballs	60	2,4	3, 4, 6, 10
Lectura i anàlisi d'articles/informes d'interès, estudi personal	100	4	1, 2, 5, 8, 9

Avaluació

Aquest apartat de la Guia Docent conté tota la informació relacionada amb el procés d'avaluació del mòdul.

Avaluació del mòdul

Es porta a terme un sistema d'avaluació continuada que inclou tres metodologies:

- **Assistència i participació:** primer, per assolir els resultats d'aprenentatge previstos, es considera fonamental que els estudiants assisteixin a les classes i hi participin activament. Per aquest motiu, s'exigeix l'assistència a un mínim de 80% de les classes de cada bloc i s'avalua el grau de participació a les sessions presencials, les discussions, pràctiques i l'exposició oral dels treballs. Aquesta participació es té en compte a la nota final del bloc.
- **Avaluació continuada de treballs dels blocs:** en segon lloc, cada bloc proposa una o diverses activitats que permeten una avaluació continuada del procés d'aprenentatge. Aquestes activitats poden variar entre una prova escrita, una exposició oral a classe, la ressenya d'unes lectures, pràctiques a l'aula d'informàtica o la redacció d'un breu assaig, entre d'altres. El conjunt de les avaluacions dels diferents blocs que componen el mòdul (30%) i la participació en els diferents blocs (20%) constitueix el 50% de la nota global del mòdul. El/la professor/a comunicarà els terminis de lliurament de les evidències d'avaluació a l'inici del bloc.
- **Avaluació del treball individual final del mòdul:** la superació d'una avaluació general del mòdul constitueix el 50% restant de la nota. En el cas dels mòduls que conformen les especialitats (E1.1., E1.2, E2.1, E2.2 y E3.1), cada estudiant selecciona aquell bloc de més interès per al seu treball de fi de màster d'entre els que integren el mòdul i l'avaluació es basa en aquest bloc. Aquesta avaluació pot constar d'un assaig més especialitzat de 3000 / 4000 paraules, centrat en l'elaboració d'un estat de la qüestió sobre un tema o en el que s'intenti resoldre una qüestió específica de la disciplina a partir de lectures recomanades pel professor del bloc en què l'estudiant ha optat avaluar-se. La data de lliurament del treball de aquest mòdul és **el 20 de abril**.

És fonamental respectar els terminis de lliurament.

Cada professor determinarà la fórmula d'entrega dels treballs (a través del campus virtual, del correu electrònic, en paper -presencialment o a la seva bústia del Departament-). El professorat comunicarà el resultat de l'avaluació mitjançant les vies establertes i obrirà un termini de revisió per consultes abans de comunicar-les al coordinador de cada mòdul pel tancament de les actes. L'estudiant pot sol·licitar tutories amb el professorat del màster al llarg del curs per aclarir qualsevol punt del contingut dels cursos.

Amb caràcter general, la no presentació de qualsevol de les evidències d'avaluació suposarà la qualificació de "No avaluable". En casos excepcionals, degudament justificats, la comissió del programa del màster podrà resoldre un procediment alternatiu d'avaluació.

Críteris generals:

L'avaluació s'entén com **un procés continu** que s'estén durant tot el període lectiu.

Les qualificacions utilitzades seran en **l'escala 0-10 amb un únic decimal**. Per considerar **superada** l'assignatura caldrà obtenir **una nota mínima de 5,0** com nota mitjana resultant de les notes obtingudes en cada una de les activitats avaluades, considerant el percentatge de cadascuna d'elles en la nota final. Una vegada superada l'assignatura, **aquesta no podrà ser objecte d'una nova avaluació**.

La programació de les activitats d'avaluació no es podrà modificar, exceptuant que hi hagi un motiu excepcional i degudament justificat. En aquest cas, es proposarà una nova programació dins del període lectiu corresponent.

Qui dugui a terme **irregularitats** que pugui conduir a una alteració significativa de la qualificació de qualsevol evidència, **rebrà un 0 com a nota de la mateixa**, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats a les proves d'avaluació d'un mateix mòdul, la qualificació final d'aquest mòdul serà 0 .

La qualificació de **"No avaluable"** en l'acta final d'avaluació implica exhaurir els drets inherents a la matrícula de l'assignatura o el mòdul, encara que el "No avaluable" no comptarà a l'expedient acadèmic.

La **còpia o plagi de material**, tant en el cas de treballs com en el cas dels exàmens, constitueixen un **delicte** que serà sancionat amb **un zero a l'activitat, no es tindrà dret a reavaluar-la i es suspensarà tota l'assignatura**. Recordem que es considera "còpia" un treball que reproduceix tot o gran part del treball d'un/a altre/a company/a. "Plagi" és el fet de presentar tot o part d'un text d'un autor com a propi, sense citar les fonts, siguin en paper o en format digital. Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assaig individual de mòdul	50%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
Assistència i participació activa a classe	20%	0	0	3, 6, 10
Lliurament d'informes i treballs	30%	0	0	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10

Bibliografia

1. Migracions, minories i educació

Alba, R., & Holdaway, J. (2013) *The Children of Immigrants in School. A comparative look at integration in the US and Western Europe*, NY: New York University Press

Anderson-Levitt, K. M. Ed. (2010) *Anthropologies of Education. A Global Guide to Ethnographic Studies of Learning and Schooling*, London: Berghahn Books.

García Castaño, F.J. y Carrasco, S. Eds. (2012) *Población inmigrante y escuela. Conocimientos y saberes de investigación*. Madrid: Ministerio de Educación

Levinson, B. et al. (1997) *The cultural production of the educated person*, NY: SUNY Press

Spindler, G & L, Eds. (2000) *Fifty years of Anthropology and Education*, NY: LEA

CAMPUS VIRTUAL: textos en pdf de bibliografia especializada y detallada por temas; referentes teóricos, antecedentes de investigación y publicaciones del profesorado del curso.

2. Migracions marroquines a Europa: entre dues ribes

Balandier, G. (1971). Teoría de la descolonización. Las dinámicas sociales, Buenos Aires, Ed. Tiempo Contemporáneo.

López García, B.; Berriane, M. (dir.). (2004). Atlas de la emigración marroquí en España, Madrid, Taller de Estudios Internacionales Mediterráneos - Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales - UAM Ediciones.

Mateo Dieste, J. L. (2013). "Estrategias matrimoniales y parentesco entre las clases populares del norte de Marruecos y la emigración a Cataluña", Revista Internacional de Sociología, vol. 71, nº 2, pp. 415-439.

Roy, O. (2003). El islam mundializado. Los musulmanes en la era de la globalización, Barcelona, Edicions Bellaterra.

Sayad, A. (1991). L'immigration ou les paradoxes de l'alterité, Bruxelles, DeBoeck Université. Barcelona, Anthropos.

_____. (2010). La doble ausencia. De las ilusiones del emigrado a los padecimientos del inmigrado, Barcelona, Anthropos.

3. Poblacions romanís a Europa: patrons d'exclusió i dilemes d'inclusió

Obras etnográficas / Obres etnogràfiques

Beluschi Fabeni, Giuseppe. 2013. "Roma Korturare Entre Transilvania Y Andalucía: Procesos Migratorios Y Reproducción Cultural". Universidad de Granada.

Gay y Blasco, Paloma. 1999. Gypsies in Madrid. Sex, Gender and the Performance of Identity. Oxford: Berg

Lagunas, David. 2005. Los Tres Cromosomas: Modernidad, Identidad Y Parentesco Entre Los Gitanos Catalanes. Granada: Comares.

Okely, Judith. 1983. The Traveller Gypsies. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

San Román, Teresa. 1984. Gitanos de Madrid y Barcelona: Ensayos Sobre Aculturación Y Etnicidad. Bellaterra: Universidad Autónoma de Barcelona

Stewart, Michael. 1997. The Time of the Gypsies. Boulder, Colorado; Oxford: Westview Press.

Obras para las discusiones teórico - metodológicas / Obres per a les discussions teòrico-metodològiques

Ashton-Smith, Alan. 2010. "Colonized Culture: The Emergence of a Romani Postcolonialism." Journal of Post-Colonial Cultures and Societies 1 (2): 73-90

Bereményi, Bálint Ábel, and Alba Castellsagué Bonada. 2013. 'Nomadisme dels Pobles Gitanos? Formació en Situ amb Estudiants del Segon Cicle a Romania'. Perifèria. Revista de Recerca I Formació En Antropologia 18(2): 104-115.

Bereményi, Bálint Ábel, and Anna Mirga. 2013. '¿Reconocer, Participar, Empoderar? Dilemas y Lecciones del Plan Integral del Pueblo Gitano En Cataluña'. O Tchatchipen. Revista Trimestral de Investigación Gitana 83 (julio-septiembre): 4-13.

Brubaker, Rogers. 2002. 'Ethnicity without Groups'. Archives Européennes de Sociologie XLIII (2): 163-189

Gamella, Juan F. 2002. "Exclusión Social Y Conflicto Étnico En Andalucía. Análisis de Un Ciclo de Movilización Y Acción Colectiva Antigítana (1976-2000)." Gazeta de Antropología 18 (1): 1-33.

Gay y Blasco, Paloma. 2011. "Agata' S Story: Singular Lives and the Reach of the ' Gitano Law .'" Journal of the Royal Anthropological Institute 17: 445-461.

Gmelch, Sharon Bohn. 1986. "Groups That Don't Want in: Gypsies and Other Artisan, Trader, and Entertainer Minorities." *Annual Review of Anthropology* 15: 307-330.

Laparra, Miguel, and Almudena Macías. 2009. "Spanish Gitanos, Romani Migrants and European Roma Identity: (Re)unification or Self-Affirmation?" In *Romani Politics in Contemporary Europe: Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order*, edited by Ferdinando Sigona and Nidhi Trehan, 226-245. Houndmills: Palgrave Macmillan.

MacLaughlin, Jim. 1999. "The Gypsy as 'Other' in European Society: Towards a Political Geography of Hate." *The European Legacy* 4 (3): 35-49

Marushiakova, Elena, and Veselin Popov. 2011. "Between Exoticization and Marginalization . Current Problems of Gypsy Studies." *BEHEMOTH. A Journal on Civilisation* 4 (1): 86-105.

Picker, Giovanni, and Gabriele Roccheggiani. 2013. "Abnormalising Minorities. The State and Expert Knowledge Addressing the Roma in Italy." *Identities* 21 (2) (December 9): 1-17.

Tremlett, Annabel. 2009. "Bringing Hybridity to Heterogeneity in Romani Studies." *Romani Studies* 19 (1) (December 1): 65-86.

Tremlett, Annabel. 2013. "'Here Are the Gypsies!' The Importance of Self-Representations and How to Question Prominent Images of Gypsy Minorities." *Ethnic and Racial Studies* 36 (11) (November): 1706-1725.

Tremlett, Annabel, and Aidan McGarry. 2013. "Challenges Facing Researchers on Roma Minorities in Contemporary Europe: Notes towards a Research Program". #62. ECMI Working Paper.

van Baar, Huub. 2010. ' From "Time-Banditry" to the Challenge of Established Historiographies. Romani Contributions to the Old and New Images of the Holocaust.' In *Multi-Disciplinary Approaches to Romany Studies. Selected Papers from Participants of Central European University's Summer Courses 2007-2009*, edited by Michael Stewart and Márton Rövid, 153-171. Budapest: Central European University.

van Baar, Huub. 2012. 'Socio-Economic Mobility and Neo-Liberal Governmentality in Post-Socialist Europe: Activation and the Dehumanisation of the Roma'. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 38 (8): 1289-1304. doi:10.1080/1369183X.2012.689189

4. Identitats i ciutadania

Barth, Frederik (1976) [1969]. *Los grupos étnicos y sus fronteras*. México: Fondo de Cultura Económica, especialmente la "Introducción".

Bauman, Zygmunt (1990). "Modernity and Ambivalence", en *Theory, Culture & Society*, London: Newbury Park and New Delhi: Sage, vol.7, 143-169.

Brubaker, Rogers & Cooper, Frederick (2000). Beyond "identity". *Theory and Society*. 29 (1-47)

San Román, Teresa (1996). "Retomando marginación y racismo. Hipótesis sobre el discurso y su causa", en *Los muros de la separación. Ensayo sobre heterofobia y filantropía*, Bellaterra-Madrid: Servei de Publicacions de la UAB-Tecnos, 232-242.

Stolcke, Verena (1995). "Talking Culture. New Boundaries, New Rhetorics of Exclusion in Europe", *Current Anthropology*, 36, 1-24.

_____.(2001). "La "naturaleza" de la nacionalidad", *Illes i imperis: Estudios de historia de las sociedades en el mundo colonial y post-colonial*, nº5, 135-160.

5. Antropología audiovisual

BANKS, M.; RUBY, J. (2011) "Introduction: Made to be seen. Historical Perspectives on Visual Anthropology". In M. Banks & J. Ruby (eds.) *Made to be seen. Historical Perspectives on the History of Visual*. Chicago: Chicago University Press, pp. 1-18.

GRAU REBOLLO, J. (2012) "Antropología Audiovisual. Reflexiones teóricas", 43: 155-169. UAM, Alteridades Mexico D.F.

GRAU REBOLLO, J. (2005) "Antropología, cine y refracción: Los textos fílmicos como documentos etnográficos", en 21. Publicación electrónica: Gazeta de Antropología.

[Http://www.ugr.es/~pwlac/Welcome.html](http://www.ugr.es/~pwlac/Welcome.html). ISSN 0214-7564. Texto 21-03

GRIMSHAW, A.; RAVETZ, A. (Eds.) (2005). Visualizing Anthropology. Bristol: Intellect Books

MACDOUGALL, D. (2011). "Anthropological Filmmaking: An empirical Art". In Margolis, Eric & Pauwels, Luc (Eds.) (2011) The SAGE Handbook of Visual Research Methods. London: SAGE, pp. 99-113.

PIAULT, M. H. (2002). Antropología y cine. Madrid: Cátedra.

PINK, S. (2007 [2001]). Doing Visual Ethnography. London: Sage.